O kultu brzine - Iva Ljubièiæ:

Autor Administrator

O kultu brzine

Iva Ljubièiæ

(...)Brzina, žurba i hitnja uvukle su se u svaku poru našeg
života. Otkucaji kazaljki na satu pritišæu nas više nego ikada. Od trenutka
kada ujutro otvorimo oèi, sat vodi igru. To traje cijeli dan, dok trèimo sa
sastanka na sastanak i nastojimo sustiæi rokove. Svaki trenutak utkan je u
raspored i kamo god pogledamo – na noæni ormariæ, na zid uredske kantine, u kut
zaslona na raèunalu ili na zglavak ruke – sat otkucava, bilježi naš napredak,
opominje da ne zaostajemo(...)

Ne tako
davno, Klaus Schwab,
utemeljitelj i predsjedavatelj Svjetskog gospodarskog foruma, bez
uljepšavanja
ukratko je opisao današnju potrebu za brzinom: „Iz svijeta u
kojem veæi jedu manje, prelazimo u svijet u kojem brzi
jedu spore.“ To upozorenje može se primijeniti na mnogo šire
podruèje od
trgovine. U ovo užurbano doba, kada smo svi zauzeti i u strci, u svemu
što
radimo utrkujemo se s vremenom. Psiholozi govore o razvoju unutarnje
psihologije brzine, uštede vremena i maksimalnog poveæanja uèinkovitosti
koja svakim
danom postaje sve jaèa.

Brzina, žurba
i hitnja uvukle su
se u svaku poru našeg života. Otkucaji kazaljki na satu pritišæu nas
više nego
ikada. Od trenutka kada ujutro otvorimo oèi, sat vodi igru. To traje
cijeli
dan, dok trèimo sa sastanka na sastanak i nastojimo sustiæi rokove.
Svaki

trenutak utkan je u raspored i kamo god pogledamo – na noæni ormariæ, na zid
uredske kantine, u kut zaslona na raèunalu ili na zglavak ruke – sat otkucava,
bilježi naš napredak, opominje da ne zaostajemo.

Godine 200. pr. n. e. rimski dramatièar Plaut ovako se požalio:

Dabogda skršili ga bozi, tog tko ure izmisli,

Koji k tome prvi ovaj sat sunèani postavi,

koji meni ubogome raskomada dan!

Od nas se oèekuje - da razmišljamo brže, da èitamo brže, pišemo brže, jedemo brže, kreæemo se brže. Biti brži od drugih, barem korak ispred, postalo je imperativ, koji nas navodi na nemilosrdnu utrku u kojoj nema solidarnosti, nema milosti, nema prijateljstva, pa ni ljudskosti. Cijene se oni s „instant“ odgovorima – „brzorazmišljajuæi“, ili oni koji uspijevaju raditi više stvari istodobno – jer to se èini tako spretno, uèinkovito, tako moderno. Pa ipak, to èesto znaèi raditi više stvari ali ne tako dobro.

Još godine 1880. Nietsche je uoèio da je sve prisutnija kultura “... žurbe, nedoliène i oznojene hitnje koja želi -'da se sve obavi' odjednom“. Kako je do toga došlo? Kada smo se priklonili tom kultu brzine? Promjene su stigle s industrijskom revolucijom. Kao da je svijet tada ubacio u petu brzinu, a planiranje vremena postalo naèinom života. Prije ere strojeva, nitko se nije mogao kretati brže od konja u galopu ili broda pod punim jedrima. Snaga motora sve je promijenila. Odjednom su, samo na dodir prekidaèa, ljudi,

informacije i roba mogli prijeæi velike udaljenosti brže nego ikada prije.Tvornica je mogla izbaciti više proizvoda u jednom danu nego što je obrtnik mogao izraditi tijekom cijelog života.

Tada je nastala i poznata uzreèica: Vrijeme je novac. Prvi ju je izgovorio Benjamin Franklin 1748.godine, u zoru industrijske ere, i time blagoslovio brak između profita i žurbe. Industrijski kapitalizam hranio se brzinom i nagraðivao kao nikad prije. Tvrtka koja je najbrže proizvodila i transportirala svoje proizvode mogla je suparnicima konkurirati nižom cijenom. Što se brže kapital pretvorio u profit, to se brže mogao ponovno uložiti i ostvariti još veæu dobit. Buduænost je postala ispunjena nezamislivim uzbuðenjima i prosperitetom.

Pojavom strojeva ljudi su se ponadali i osloboðenju od svakodnevnog mukotrpnog rada. Znali su da æe trebati odraditi pokoju smjenu u uredu ili tvornici, nadzirati monitore, èaèkati po brojèanicima, i potpisivati fakture, ali ostatak dana provodit æe se u druženju i zabavi. I sam Benjamin Franklin imao je viziju svijeta posveæenog odmoru i opuštanju. Nadahnut tehnološkim napretkom s kraja osamnaestog stoljeæa, predvidio je da èovjek uskoro neæe raditi više od èetiri sata tjedno. Sliènih nagaðanja bilo je i kasnije. Oèarani obeæanjima tehnologije, George Bernard Shaw predvidio je da æe se do kraja 2000. raditi dva sata dnevno, a Richard Nixon pripremao je Amerikance na èetverodnevni radni tjedan.

Koliko su pogriješili u svojim nagaðanjima! Za veæinu ljudi danas vjerojatnije je da rade èetrnaest sati dnevno, nego èetrnaest sati tjedno. Rad proždire najveæi dio našeg dana. Sve drugo u životu - obitelj, prijatelji, odmor, hobiji – prisiljeno je prilagoditi se svemoænom radnom rasporedu.

Svijet je
danas u pogonu
dvadeset èetiri sata dnevno, sedam dana u tjednu. Svako vrijeme je
jednako:
plaæamo raèune subotom, odlazimo u kupnju nedjeljom, nosimo laptop u
krevet,
radimo cijelu noæ, doruèkujemo u krevetu cijeli dan. Rugamo se godišnjim
dobima
jeduæi uvezene jagode usred zime, posebna jela koja smo nekoæ imali za stolom samo za blagdane, sada tijekom cijele godine. Zahvaljujuæi mobilnim telefonima, džepnim raèunalima,
dojavljivaèima i internetu, sve stvari i svi ljudi neprestano su
dostupni.

Ovakva
kultura koja živi
dvadeset èetiri sata dnevno mogla bi omoguæiti ljudima da se manje žure,
dajuæi
im slobodu da rade i obavljaju poslove kad im to odgovara. Ali to su
samo puste
želje. Jednom kad se izbrišu granice, natjecanje, pohlepa i strah potièu
nas da
na svaki trenutak dana i noæi primjenjujemo naèelo „vrijeme je novac“.

Pretjerani
rad na mnoge naèine
je štetan. Prvenstveno ugrožava zdravlje. Bolest o kojoj se danas sve
više
govori, a nedvojbeno je posljedica današnjeg modernog, ubrzanog naèina
života,
svakako je stres. Stres je fenomen
koji prije 60 godina nije postojao, a danas uzrokuje 50 % smrti. Ukoliko
je
intenzivan ili dugotrajan ima brojne negativne posljedice – depresija,
agresija, umor, alkoholizam, impulzivno ponašanje, nezadovoljstvo i dr. –
koje
se oèituju u nižem radnom uèinku i nesposobnosti obavljanja radnih
zadataka. Stres
je jedan od najvažnijih uzroènika mnogih radnih i organizacijskih
problema, te
opæenito smanjuje konkurentnost poduzeæa. Prekomjemjerni rad jednostavno
postaje
kontraproduktivan.

Bjesomuèna
opsjednutost poslom i
kultura rada „dok ne krepaš“ sve su prisutniji. Zajedništvo, obitelj,
prijateljstvo, odavno su izgubili prednost. To je cijena turbo
kapitalizma.
Umjesto da ekonomija i tehnologija koju smo stvorili služi nama,
dogodilo se
obrnuto. Danas je obitelj, ta temeljna stanica èovjeèanstva i najbolji
model

društva, u velikoj krizi. Sve su èešæi i veæi obiteljski problemi, razvodi
brakova, zapuštena djeca. U ubrzanom životnom ritmu, jurnjavi i zaokupljenosti
karijerom, mnogi se gube i zaboravljaju na temeljne obiteljske i životne
vrijednosti. Tome pridonose i poduzeæa koja ne vode kvalitetnu ili ikakvu brigu
o svojim zaposlenicima i njihovim potrebama, pa pogoduju raspadu današnje
obitelji. U ovakvoj situaciji neophodna je pomoæ za održanje obitelji i zaštita
kako državnih, tako i poslovnih tijela.

Problemi postaju sve veæi i sve bolniji, a promjene nužne. Polako ta spoznaja dolazi do svijesti organizacija i
one prihvaæaju odgovornost. Tvrtke diljem industrijaliziranog svijeta poèele su
svojim zaposlenicima nuditi moguænost da prestanu robovati dugom radnom vremenu. Èak i u industrijskim granama u kojima je brzina važna za poslovanje a
konkurencija nemilosrdna, poslodavci su shvatili da je jedan od naèina podizanja produktivnosti i profita taj da zaposlenicima ponude ostvarivanje
bolje ravnoteže poslovnoga i privatnoga života. Uzevši u obzir da zaposlenici
tvrtke imaju i privatni život, neke tvrtke omoguæuju svojim radnicima dijeljenje radnog mjesta, fleksibilno ili skraæeno radno vrijeme, a nude i niz drugih
pogodnosti, ukljuèujuæi vrtiæ, kliniku, kafeteriju i teretanu, i potièu zaposlenike da se njima
služe.

U ovaj pokret otpora brzini i
prekomjernom radu, kao pokušaju oèuvanja jedne od temeljnih vrijednosti – onog
minimalnog vremena potrebnog za druženje s obitelji, s prijateljima i svojim
socijalnim okruženjem, ukljuèile su se i
same države skraæivanjem radnog tjedna. Primjer su Francuska koja je skratila
radni tjedan na 35 sati ili neke druge zemlje poput Nizozemske koje se koriste
kolektivnim pregovorima kako bi se skratilo radno vrijeme u pojedinim gospodarskim sektorima.

Literatura:

Honore, Carl:
Pohvala Sporosti: kako jedan svjetski pokret prkosi kultu brzine, Algoritam, Zagreb, 2006.

Bebek, Borna i
Kolumbiæ, Antun: Poslovna etika, Sinergija, Zagreb, 2005.